

SAAMELAISKÄRÄJIEN HALLITUKSEN KOKOUS 5/2013

Aika ma 22. päivänä huhtikuuta 2013 klo 8.45 – 13.20

Paikka Sajos, kokoustila Silbanásti, Inari

			<u>L</u>	<u>P</u>
Läsnä/ ~~poissa~~	Klemetti Näkkäläjärvi	puheenjohtaja	x	
	~~Tiina Sanila Aikio~~	~~I varapuh. joht.~~		~~x~~
	Heikki Paltto	II ”	x (poist. 10.45)	
	Asko Länsman	jäsen	x (saap. 9.05)	
	Petra Magga-Vars	”	x	
	Anna Morottaja	”	x	
	~~Imari Tapiola~~	~~”~~		~~x~~
	Juha Guttorm	hallintopäällikkö, pöytäkirjanpitäjä	x	
	Siiri Jomppanen	lakimiessihteeri/ saamen kieliturvasihteeri	x	
	Pia Ruotsala	sosiaali- ja terveyssihteeri	x §:ssä 7-10	
	Inker-Anni Sara	kulttuurisihteeri	x §:ssä 11	
	Stina Roos	vs. toiminnanohjaaja	x §:ssä 14	

tark.

Psm *AM*

Sh 1 §   **KOKOUKSEN AVAUS**
22.4.2013

Puheenjohtaja avasi kokouksen klo 8.45.

Sh 2 §   **KOKOUKSEN LAILLISUUS JA PÄÄTÖSVALTAISUUS**
22.4.2013

Esitys:

Kokous todettaneen lailliseksi ja päätösvaltaiseksi. Ilmoitus kokouksesta on lähetetty hallituksen jäsenille 8.4.2013. Kokouskutsu-esityslista on lähetetty jäsenille sähköpostitse ja postitse 17.4.2013.

Päätös:

Todettiin.

Sh 3 §   **PÖYTÄKIRJAN TARKASTAJIEN VALINTA**
22.4.2013

Esitys:

Valitaan kaksi pöytäkirjan tarkastajaa.

Päätös:

Valittiin Petra Magga-Vars ja Anna Morottaja.

tark.

Pom   *AM*

Sh 4 §
22.4.2013

ASIOIDEN KÄSITTELYJÄRJESTYKSEN HYVÄKSYMINEN

Hallintopäällikön (JG) esitys:

Hyväksytään seuraava asioiden käsittelyjärjestys:

- 5 § KHO:n päätös saamelaiskäräjien purkuhakemuksen johdosta
- 6 § Lausunto varhaiskasvatusta koskevan lain valmistelusta
- 7 § Saamelainen varhaiskasvatussuunnitelma
- 8 § Esitys Kansaneläkelaitokselle saamenkielisten kuntoutuskurssien järjestämiseksi vuonna 2014
- 9 § Esitykset jäseniksi Lapin sairaanhoitopiirin perusterveydenhuollon yksikön saamenkieliset palvelut –asiantuntijaryhmään
- 10 § Esitys saamelaisesta kulttuurimäärärahasta myönnettävien avustusten hakuajan aikaistamiseksi saamelaiskäräjien työjärjestyksessä
- 11 § Saamelaiskäräjien toimintasuunnitelma-talousarvio vuodeksi 2013
- 12 § Vuoden 2012 toimintakertomuksen alustava käsittely
- 13 § Katsaus saamelaisen lastenkulttuurikeskuksen toimintaan
- 14 § Edustajan nimeäminen metsäsertifioinnin PEFC-standardityöryhmään
- 15 § Edustajan nimeäminen YES 6 –hankkeen ohjausryhmään
- 16 § Edustajan nimeäminen YK:n alkuperäiskansa-asioiden Pysyvän foorumin Suomen valtuuskuntaan
- 17 § Edustajan nimeäminen ja valmistelijan esittäminen metsähallituksen Akwé: Kon-ryhmään
- 18 § Varajäsenen nimeäminen sosiaali- ja terveyslautakuntaan
- 19 § Muut esille tulevat asiat

tark.

PENN *AM*

J..

Sh 4 § jatkuu...
22.4.2013

20 § Ilmoitusasiat

21 § Kokouksen päättäminen

Päätös:

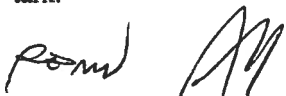
Hyväksyttiin esityslistan mukainen asioiden käsittelyjärjestys seuraavin muutoksin:

5 § Vastaus ministeri Koskisen kirjeeseen maa- ja metsätalouden ministeriön asettamisesta (otettiin uutena asiana esityslistan ulkopuolelta)

20.1 § Kannanotto saamenkielisen päivähoiton ja kielipesätoiminnan järjestämiseen Vuotsossa (otettiin uutena asiana esityslistan ulkopuolelta)

20.2 § Eräiden henkilöstöpoliittisten suunnitelmien valmistelu (otettiin uutena asiana esityslistan ulkopuolelta)

tark.

Two handwritten signatures in black ink, one appearing to be 'Pom' and the other 'AM'.

5 §
22.4.2013

**VASTAUS MINISTERI KOSKISEN KIRJEESEEN MAAOIKEUS-
TYÖRYHMÄN ASETTAMISESTA**

Asia otettiin käsiteltäväksi esityslistan ulkopuolelta pj Klemetti Näkkäljärven esityksestä.

Maa- ja metsätalousministeri Jari Koskinen on kirjeellään 2.4.2013 saamelaiskäräjien puheenjohtaja Klemetti Näkkäljärvelle pyytänyt saamelaiskäräjiä vielä uudelleen harkitsemaan mahdollisuuttaan osallistua maa- ja metsätalousministeriön kaavailemaan työryhmään, jonka tehtävänä olisi valmistella saamelaisten osallistumisoikeuksien lisäämistä valtion maa- ja vesialueiden käyttöä koskevassa päätöksentekomenettelyssä (liite 1).

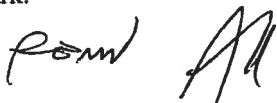
Saamelaiskäräjien hallitus käsitteli kokouksessaan 7.2.2013 saamelaiskäräjien osallistumista edellä mainitun työryhmän työhön ja päätti tuolloin kieltäytyä osallistumasta työryhmän työhön ministeriön asettamilla ehdoilla (ks. hallituksen ptk 2/2013, liite 2).

Saamelaiskäräjien puheenjohtaja Klemetti Näkkäljärvi on valmistellut ehdotuksen saamelaiskäräjien vastaukseksi ministeri Koskisen 2.4.2013 kirjeeseen.

Päätös:

Hallitus hyväksyi puheenjohtajan valmisteleman kirjeen ministeri Koskiselle (liite 2).

tark.

Sh 6 §
22.4.2013

**KHO:n PÄÄTÖS SAAMELAISKÄRÄJIEN PURKUHAKEMUKSEN
JOHDOSTA**

Saamelaiskäräjien hallitus päätti kokouksessaan 7.11.2013 hakea KHO:lta purkua sen 26.9.2011 antamista saamelaiskäräjävaalien vaaliluetteloon merkitsemistä koskevista neljästä päätöksestä (KHO 26.9.2011/2710, KHO 26.9.2011/2711, KHO 26.9.2011/2712, KHO 26.9.2011/2713) hallintolainkäyttölain 63 §:n mukaisesti.

KHO antoi mainituista purkuhakemuksista ratkaisunsa 8.3.2013, jossa se hylkäsi hallituksen purkuvaatimuksen kaikkien päätösten osalta.

Esitys:

Hallitus keskustelee KHO:n ratkaisuista ja päättää mahdollisista jatkotoimista.

Päätös:

Hallitus päätti tiedustella oikeudellista asiantuntijaa valmistelemaan saamelaiskäräjien hallitukselle ehdotuksen mahdollisiksi jatkotoimiksi KHO:n ratkaisujen vuoksi.

Jäsen Anna Morottaja jätti tähän päätökseen eriävän mielipiteensä, jonka mukaan vastaisuudessa saamelaiskäräjien vaalilautakuntaan tulisi valita mahdollisimman laaja edustus eri saamelaisryhmistä mm. inarinsaamelaisista saamelaiskäräjien työjärjestyksen lautakuntien jäsenten valintaa koskevien periaatteiden ja hengen mukaisesti.

Merkittiin, että jäsen Asko Länsman saapui kokoukseen tämän pykälän käsittelyn aikana ennen päätöksentekoa (klo 9.05).

Merkittiin, että pidettiin tauko klo 10.00 – 10.15.

tark.

Sh 7 §
22.4.2013

**LAUSUNTO VARHAISKASVATUSTA KOSKEVAN LAIN
VALMISTELUSTA**

Opetus- ja kulttuuriministeriö on asettanut 7.12.2012 työryhmän ja valmistelevan ryhmän valmistelemaan varhaiskasvatusta koskevaa lainsäädäntöä. Työryhmän toimikausi on 7.12.2012 - 28.2.2014. Työryhmän tehtävänä on tuottaa hallituksen esitys uudesta varhaiskasvatusta koskevasta lainsäädännöstä eduskunnan kevätistuntokaudelle 2014. Tavoitteena on, että uusi lainsäädäntö tulisi voimaan 1.1.2015.

Opetus- ja kulttuuriministeriö pyytää saamelaiskäräjiltä kirjallista lausuntoa 30.4.2013 mennessä varhaiskasvatusta koskevan lainvalmistelun alkuvaiheessa.

Ministeriö pyytää lakityöryhmän käyttöön tietoa, sitä

- 1) mistä asioista uudistuvassa lainsäädännössä tulisi säätää ja miten?
- 2) mitkä ovat perustelut näille lainsäädäntöön tarvittaville uudistuksille?
- 3) mitkä ovat esitysten oletetut kustannus- ja muut vaikutukset?

Kaikki asiantuntijalausunnat ja kannanotot toimitetaan lakityöryhmän tietoon ja niitä hyödynnetään lainvalmistelussa. Saamelaiskäräjien edustajia/asiantuntijoita voidaan kutsua kuultavaksi lakityöryhmään, kun teemaa käsitellään. Lain varsinaisessa lausuntovaiheessa saamelaiskäräjät saa mahdollisuuden lausua hallituksen esityksen luonnoksesta.

Sosiaali- ja terveyssihteerin esitys:

Hallitus hyväksyy sosiaali- ja terveyssihteerin ja saamen kieliturvasihteerin yhdessä valmisteleman lausuntoluonnoksen opetus- ja kulttuuriministeriölle toimitettavaksi.

Päätös:

Hallitus päätti esityksen mukaisesti (liite 3).

tark.

Sh 8 §
22.4.2013

SAAMELAINEN VARHAISKASVATUSSUUNNITELMA

Saamelainen varhaiskasvatussuunnitelma on laadittu saamelaisten kotiseutualueen kuntien ja saamelaiskäräjien yhteisessä saamelaisten sosiaalipalvelujen kehittämissyksikkö -hankkeessa vuosina 2008 - 2009 yhteisten koulutus- ja kehittämispäivien yhteydessä sekä erillisessä varhaiskasvatuksen kehittämistiimissä, johon kuuluivat Inarin kunnasta päivähoidon ohjaaja, saamenkielisten päivähoitoyksiköiden ja kielipesien vastaavat hoitajat, Utsjoen kunnan saamenkielinen varhaiskasvatusohjaaja, Enontekiön kunnan Touhulan saamenkielinen hoitaja, Posken saamelaisyksikön suunnittelija, Saamelaiskäräjien sosiaali- ja terveystieteiden ja hankekoordinaattori. Suunnitelman tekemiseen ovat osallistuneet myös lasten vanhemmat vanhempainiltojen kautta. Asiantuntija-apua suunnitelman teossa ovat antaneet mm. Aimo Aikio, Helena Guttorm, Asta Balto, Petra Magga-Vars, Petra Kuuva, Satu Moshnikoff. Suunnitelma on otettu eritasoisesti käyttöön saamelaisten kotiseutualueen saamenkielisissä päivähoito- ja kielipesäyksiköissä vuonna 2009.

Saamelaiskäräjien sosiaali- ja terveyslautakunta on käsitellyt suunnitelmaa kokouksessaan 27.10.2009. Saamelaiskäräjien puheenjohtaja suositteli suunnitelman käsittelemistä uudessa sosiaali- ja terveyslautakunnassa sekä kielineuvostossa ennen hallitus- ja yleiskokouksikäsitteilyä. Sosiaali- ja terveyslautakunta ja kielineuvosto käsitelivät suunnitelmaa yhteisessä kokouksessaan 28.1.2013. Kokous piti suunnitelmaa perusteellisena ja hyvänä. Suunnitelmaan esitettiin huomioon otettavaksi seuraavaa: *Esipuheen viimeinen kappale aloituskappaleeksi muutettuna "Saamelaisen varhaiskasvatuksen tärkein tehtävä on antaa lapselle perustaitoja ja -tietoja saamen kielestä ja saamelaisten elämäntavoista sekä luonnonolosuhteista, jotta lapset harjaantuvat pienestä pitäen pärjäämään saamen kielellä alueellaan."* Lisäksi todettiin, että kirjoitettu kieli tuli tehdä vielä enemmän näkyvämmäksi.

Saamelaiskäräjien yhteydessä toimii SaKaste - Saamelaisten sosiaali- ja terveyspalvelujen kehittämisrakenne -hanke (1.10.2012 - 31.10.2013), jossa varhaiskasvatus on yhtenä kehittämiskohteena. Varhaiskasvatuksen kehittämistoiminnan painopisteinä ovat saamelaisen varhaiskasvatussuunnitelman toimeenpano ja juurruttaminen saamelaisalueen kunnissa, pohjois-, inarin- ja koltansaamenkielisen nettimateriaalipankin luominen varhaiskasvatuksen työntekijöille ja vanhemmille, työmenetelmien ja välineiden tuottaminen saamenkieliseen lastenneuvolatoimintaan (monikielisyyden ja -kulttuurisuuden tukeminen, puheenkehityksen mittaaminen). Varhaiskasvatussuunnitelman toimeenpanoa varten hankkeessa toimiva kehittäjäasiantuntijatiimi, joka koostuu saamelaisalueen saamenkielisten päivähoito- ja kielipesäyksiköiden vastaavista työntekijöistä, valmistelee hankkeessa arjen käytäntöjen opasta. Arjen käytäntöjen

tark.

./.

Sh 8 § jatkuu...
22.4.2013

opas tulisi olemaan muuntuva asiakirja, joka toimii yksiköissä pohjana lapsen ja lapsiryhmän varhaiskasvatussuunnitelmalle, perehdytyksen ja pedagogisen johtamisen työvälineenä.

Varhaiskasvatussuunnitelmaa koskevat muutosehdotukset pyydetään toimittamaan sosiaali- ja terveyssihteerille kirjallisesti.

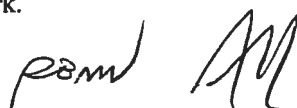
Sosiaali- ja terveyssihteerin esitys:

Hallitus hyväksyy saamelaisen varhaiskasvatussuunnitelman esitettäväksi käräjien kokoukselle.

Päätös:

Hallitus päätti siirtää asian seuraavaan kokoukseensa.

tark.

Two handwritten signatures in black ink, one appearing to be 'Pami' and the other 'AM'.

Sh 9 §
22.4.2013

**ESITYS KANSANELÄKELAITOKSELLE SAAMENKIELISTEN
KUNTOUTUSKURSSIEN JÄRJESTÄMISEKSI VUONNA 2014**

Kelalla on lakisääteinen velvollisuus järjestää vajaakuntoisten ammatillista kuntoutusta (esim. koulutusta ja työkykyä ylläpitävää toimintaa) sekä vaikeavammaisten lääkinnällistä kuntoutusta. Lisäksi Kela järjestää harkinnanvaraista kuntoutusta, jota toteutetaan eduskunnan vuosittain myöntämän määrärahan mukaan. Harkinnanvaraisena kuntoutuksena järjestetään muun muassa kuntoutuskursseja, sopeutumisvalmennuskursseja, psykoterapiaa ja ammatillisesti syvennettyä lääketieteellistä kuntoutusta eli ASLAK®-kursseja.

Saamenkieliset kurssit on vuoteen 2012 asti toteutettu Lapin invalidiliiton kuntoutuskeskuksessa Rovaniemellä. Vuonna 2013 kilpailutuksen jälkeen saamenkieliset Aslak-kuntoutuskurssit toteuttaa Rokuan kuntoutuskeskus vuosina 2013 - 2015. Kurseilla on saamen kielen tulkkaus.

Vuonna 2013 järjestetään seuraavia saamenkielisiä kursseja:

- Saamenkielisten työelämässä olevien selkäreisistä Tules-kuntoutuskurssi, Verve Oulu (alkaa 21.10.2013).
- Saamenkielisten työelämästä poissaolevien Typo-Tules-kuntoutuskurssi, Rokuan Kuntoutus Oy (alkaa 05.08.2013)
- Saamenkielisten työelämästä poissaolevien ikääntyneiden monisairaiden kuntoutuskurssi, Rokuan Kuntoutus Oy (alkaa 23.10.2013)
- Saamenkielisten omaishoitajien kuntoutuskurssi, parikurssi, Rokuan Kuntoutus Oy (alkaa 08.04.2013)

Esitykset saamenkielisten kuntoutuskurssien järjestämisestä tulee olla Kelassa 30.4.2013 mennessä. Saamelaiskäräjien sosiaali- ja terveyslautakunta käsitteli esitystä kokouksessaan 15.4.2013.

Asiaan liittyvät asiakirjat nähtävänä kokouspaikalla:

- Laki Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista (566/2005)
- Asetus Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista (646/2005)
- *Kelan ohjeistusta kuntoutuskurssien osalta*

Sosiaali- ja terveystieteiden esitys:

Hallitus hyväksyy sosiaali- ja terveyslautakunnan valmisteleman esityksen Kelalle toimitettavaksi.

tark.

./..

Sh 9 § jatkuu...
22.4.2013

Päätös:

Hallitus päätti esityksen mukaisesti (liite 4).

tark.

rom AU

Sh 10 §
22.4.2013

**ESITYKSET JÄSENIKSI LAPIN SAIRAAHOITOPIIRIN
PERUSTERVEYDENHUOLLON YKSIKÖN SAAMENKIELISET
PALVELUT –ASiantuntijaryhmään**

Terveydenhuoltolain 35 § mukaan sairaanhoitopiirin kuntayhtymässä on oltava perusterveydenhuollonyksikkö, jossa on moniammatillinen terveystalon asiantuntemus ja joka tukee alueen terveydenhuollon järjestämissuunnitelman laatimista 34 §:n mukaisesti. Perusterveydenhuollonyksikön tehtävänä on terveydenhuollon järjestämissuunnitelman laatimisen tukeminen, arviointi ja päivittäminen. Terveydenhuoltolain mukaan samaan sairaanhoitopiirinkuntayhtymään kuuluvien kuntien on laadittava terveydenhuollon järjestämissuunnitelma, josta on neuvoteltava sairaanhoitopiirin kuntayhtymän kanssa. Terveydenhuollon järjestämissuunnitelman on kunnissa käsiteltävänä. Järjestämissuunnitelmaa päivitetään keväällä 2014.

Perusterveydenhuollon yksikkö pyytää esityksiä saamenkielisten palvelujen asiantuntijatyöryhmään (liite 5). Ehdotuksien toivotaan sisältävän eri alojen asiantuntijoita. Ehdotuksissa pyydetään esittämään kahta tai kolmea jäsentä, jotta voidaan huomioida moniammatillisuuden ja varajäsenten nimeämisen. Työryhmissä tarvitaan perusterveydenhuollon, erikoissairaanhoidon, sosiaalitoimen, vanhustyön ja suun terveydenhuollon asiantuntemusta. Ryhmät pyritään pitämään pieninä (5-8 henkilöä). Kaikissa ryhmissä ei välttämättä ole edustusta joka kunnasta tai edes joka seudulta. Työryhmän jäsenille nimetään myös varaedustaja. Ryhmien toiminta-aika 2013 – 2014 liittyy annetun tehtävän suorittamiseen ja määritellään erikseen. Esitykset tulee toimittaa huhtikuun aikana.

Työryhmään tulee edustus saamelaiskäräjien lisäksi Enontekiöltä, Inarista, Sodankylästä, Utsjoelta erikoissairaanhoidosta ja SamiSoster ry:stä. Pth-yksikön edustaja ryhmässä on Tapio Kekki ja varalla Sirpa Hakamaa.

Saamenkielisten palveluiden suunnitteluryhmän tehtävänä on arvioida saamenkielisten peruspalveluiden toteutuminen ja kehittämistarpeet. Tavoitteena on, että saamelaisväestö saa kulttuurin huomioivat peruspalvelut omalla äidinkielellään. Palvelut suunnitellaan kokonaisuutena osana muuta palvelutuotantoa. Alueellinen suunnitteluryhmä tekee yhteistyötä oppilaitosten kanssa saamenkielen ja kulttuurin tuntemuksen edistämiseksi koulutuksessa. Suunnittelussa tehdään yhteistyötä naapurimaiden kanssa koko saamelaisalueella.

Perusterveydenhuollonyksikön ohjausryhmä nimeää jäsenet vuonna 2013. Saamelaiskäräjien edustaja ohjausryhmässä on sosiaali- ja terveys sihteeri. Sosiaali- ja terveyslautakunta käsittelee asiaa kokouksessaan 15.4.2013.

tark.

Rom AM

./..

Sh 10 § jatkuu...
22.4.2013

Sosiaali- ja terveyslautakunnan esitys:

Saamelaiskäräjien edustajaksi työryhmään esitetään sosiaali- ja terveyssihteeri Pia Ruotsalaa ja varajäseneksi sosiaali- ja terveyslautakunnan varapuheenjohtaja Nihkolas Valkeapäättä ja Posken edustajaksi Posken saamelaisyksikön suunnittelijaa ja varajäseneksi kehitysjohtaja Kaisa Kostamo-Pääkköä.

Päätös:

Hallitus päätti esityksen mukaisesti.

tark.

panu AU

Sh 11 §
22.4.2013

**ESITYS SAAMELAISESTA KULTTUURIMÄÄRÄRAHASTA
MYÖNNETTÄVIEN AVUSTUSTEN HAKUAJAN AIKAISTAMISEKSI
SAAMELAISKÄRÄJIEN TYÖJÄRJESTYKSESSÄ**

Saamelaiskäräjien työjärjestyksen 71 §:n mukaan avustusta saamelaisesta kulttuurimäärärahasta on haettava käräjien kulttuurilautakunnalta edellisen vuoden marraskuun loppuun mennessä. Esimerkiksi avustusten hakijat ovat esittäneet, että hakuaikaa voitaisiin aikaistaa niin, että kulttuurilautakunta tekisi päätökset avustuksista vuodenvaihteeseen mennessä. Hakuajan aikaistaminen mahdollistaisi hakemusten käsittelemisen kuluvan vuoden loppuun mennessä, jolloin jakokokous ja avustusten maksatus voisi tapahtua heti seuraavan vuoden tammikuussa.

Kulttuurilautakunta on kokouksessaan 28.5.2012 tehnyt asiasta esityksen käräjien hallitukselle.

Kulttuurilautakunnan esitys:

Kulttuurilautakunta esittää saamelaiskäräjien hallitukselle, että saamelaiskäräjien kulttuuriavustusten hakuaika muutettaisiin saamelaiskäräjien työjärjestyksen 71 §:ään siten, että avustusta on haettava käräjien kulttuurilautakunnalta edellisen vuoden syyskuun loppuun mennessä.

Päätös:

Hallitus päätti siirtää asian seuraavaan kokoukseensa.

Merkittiin, että II vpj Heikki Paltto poistui kokouksesta tämän pykälän käsittelyn aikana ennen päätöksentekoa (klo 10.45).

tark.

Sh 12 §
22.4.2013

**SAAMELAISKÄRÄJIEN TOIMINTASUUNNITELMA-TALOUSARVIO
VUODEKSI 2013**

Saamelaiskäräjien hallitus hyväksyi kokouksessaan 6.3.2013 esityksensä käräjien kokoukselle saamelaiskäräjien toimintasuunnitelma-talousarvioksi vuodeksi 2013. Saamelaiskäräjien kokous käsitteli ehdotusta kokouksessaan 21.3.2013, jossa se päätti lykätä asian käsittelyn seuraavaan kokoukseensa.

Hallintopäällikön esitys:

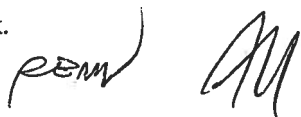
Hallitus päättää tarkistaa aiemmin tekemänsä esityksen käräjien toimintasuunnitelma-talousarvioksi vuodeksi 2013, esitettäväksi käräjien kokoukselle.

Päätös:

Hallitus päätti siirtää asian seuraavaan kokoukseensa, johon puheenjohtaja ja hallintopäällikkö yhdessä valmistelevat ehdotuksensa vuoden 2013 talousarvioksi.

Pidettiin lounastauko klo 11.30 – 12.00. Todettiin, että tauon jälkeen läsnä ovat samat jäsenet kuin tauolle lähdettäessä.

tark.

Sh 13 §
22.4.2013

VUODEN 2012 TOIMINTAKERTOMUKSEN ALUSTAVA KÄSITTELY

Saamelaiskäräjien hallitus päätti kokouksessaan 7.11.2013 tilintarkastajien suosituksen mukaisesti uudistaa tilinpäätöksen osana hyväksyttävää saamelaiskäräjien toimintakertomusta.

Sihteeristö on sen mukaisesti valmistellut luonnoksen vuoden 2012 toimintakertomukseksi.

Hallintopäällikön esitys:

Hallitus tutustuu sihteeristön yhteistyönä laatimaan luonnokseen vuoden 2012 toimintakertomukseksi ja kommentoi sitä tarpeen mukaan.

Toimintakertomus on määrä hyväksyä lopullisesti vuoden 2012 tilinpäätöksen hyväksymisen yhteydessä.

Päätös:

Hallitus keskusteli kertomusluonnoksesta ja päätti, että luonnos tulee toimittaa hallituksen jäsenille sähköisessä muodossa mahdollista kommentointia varten.

tark.

Rommi All

Sh 14 §
22.4.2013

**KATSAUS SAAMELAISEN LASTENKULTTUURIKESKUKSEN
TOIMINTAAN**

Saamelaiskäräjien yhteydessä toimivan saamelaisen lastenkulttuurikeskuksen vs. toiminnanohjaaja Stina Roos on laatinut katsauksen lastenkulttuurikeskuksen toimintaan, erityisesti kuluvan vuoden osalta.

Toiminnanohjaajan esitys (SR):

Hallitus tutustuu laatimaani katsaukseen ja merkitsee sen tiedokseen.

Päätös:

Hallitus menetteli ja päätti esityksen mukaisesti **(liite 6)**.

tark.

Sh 15 §
22.4.2013

**EDUSTAJAN NIMEÄMINEN METSÄSERTIFIOINNIN PEFC-
STANDARDITYÖRYHMÄÄN**

Suomen Metsäsertifiointi ry käynnistää vuosiksi 2008 – 2009 laadittujen metsäsertifioinnin standardien tarkistustyön ja kutsuu kirjeellään 13.2.2013 metsien hoidosta ja käytöstä kiinnostuneet tahot standardityöryhmään, jonka tehtävänä on uudistaa Suomen PEFC-kriteerit ja varmistaa, että kriteerit noudattavat PEFC:n kansainvälisiä vaatimuksia (liite 7).

Suomen Metsäsertifiointi ry pyytää mm. saamelaiskäräjiä nimeämään edustajan ja mahdollisesti varaedustajan kyseiseen työryhmään 4.4.2013 mennessä. Nimeämiselle on saatu jatkoaikaa hallituksen kokoukseen asti (22.4.2013).

Hallintopäällikön esitys:

Hallitus nimeää kyseiseen työryhmään yhden edustajan ja tälle varaedustajan.

Päätös:

Hallitus nimesi Klemetti Näkkäljärven varsinaiseksi jäseneksi ja Heikki Palton varajäseneksi.

tark.

Rom AM

Sh 16 §
22.4.2013

EDUSTAJAN NIMEÄMINEN YES 6 –HANKKEEN OHJAUSRYHMÄÄN

Sisäasiainministeriö koordinoi kansallista syrjinnän vastaista tiedotuskampanjaa *Yhdenvertaisuus etusijalle (YES)*, jonka tavoitteena on kasvattaa tietoisuutta ja valmiuksia yhdenvertaisen kohtelun ja syrjimättömyyden toteutumiseksi sekä edistää monimuotoisuuden hyväksymistä suomalaisessa yhteiskunnassa.

YES 6 –hanketta toteutetaan ajalla 15.1.2013 – 14.1.2014, jona aikana ohjausryhmä kokoontuu neljä kertaa.

YES 6 –hankkeen yhteydessä järjestetään muun muassa Yhdenvertaisuuskonferenssi Inarissa, Sajoksessa 14. – 15.8.2013.

Sisäasiainministeriö on pyytänyt muun muassa saamelaiskäräjiä nimeämään edustajan ja varaedustajan kyseisen hankkeen ohjausryhmään 26.3.2013 mennessä. Nimeämiselle on saatu jatkoaikaa hallituksen kokoukseen asti (22.4.2013). Nimeämisissä pyydetään ottamaan huomioon sukupuolten tasa-arvoiseen edustukseen ja vähemmistöjen osallistumiseen liittyvät seikat (**liite 8**).

Hallintopäällikön esitys:

Hallitus nimeää kyseiseen työryhmään yhden edustajan ja tälle varaedustajan ottaen huomioon sukupuolten tasa-arvoiseen edustukseen ja vähemmistöjen osallistumiseen liittyvät seikat.

Päätös:

Hallitus nimesi Ulla Maggan varsinaiseksi jäseneksi ja Arto Pohjanrinteen varajäseneksi.

tark.

Sh 17 §
22.4.2013

**EDUSTAJAN NIMEÄMINEN YK:N ALKUPERÄISKANSA-ASIOIDEN
PYSYVÄN FOORUMIN SUOMEN VALTUUSKUNTAAN**

YK:n alkuperäiskansa-asioiden pysyvän foorumin (UNPFII) 12. istunto järjestetään 20. – 31.5.2013 New Yorkissa Yhdysvalloissa.

Suomen ulkoasiainministeriö on kokoamassa Suomen valtuuskuntaa mainittuun istuntoon ja kutsuu saamelaiskäräjiä esittämään edustajansa valtuuskuntaan 23.4.2013 mennessä. UM maksaa yhden edustajan matkakulut päivärahoineen (liite 9).

Saamelaiskäräjien edustajat ovat perinteisesti osallistuneet Suomen valtuuskunnan mukana pysyvän foorumin istuntoihin.

Hallintopäällikön esitys:

Hallitus nimeää yhden edustajan kyseiseen istuntoon.

Päätös:

Hallitus nimesi saamelaisen nuorisoneuvoston puheenjohtaja Laura Niittyvuopion saamelaiskäräjien edustajaksi kyseiseen istuntoon.

tark.

RAM *AM*

Sh 18 §
22.4.2013

**EDUSTAJAN NIMEÄMINEN JA VALMISTELIJAN ESITTÄMINEN
METSÄHALLITUKSEN AKWÉ: KON -RYHMÄÄN**

Metsähallituksen Lapin luontopalvelut on aloittanut hoito- ja käyttösuunnitelman laatimisen Urho Kekkosen kansallispuistoon. Suunnittelualueet sijaitsevat Inarin, Sodankylän ja Savukosken kuntien alueella.

Suunnittelun tueksi asetetaan muun ohessa erillinen Akwé: Kon -ryhmä, johon metsähallitus on kirjeellään 12.4.2013 pyytänyt saamelaiskäräjiä ja kolttien kyläkokousta nimeämään edustajansa sekä lisäksi tekemään esityksensä ko. ryhmän valmistelijaksi (sihteeri) 3.5.2013 mennessä (liite 10).

Hallintopäällikön esitys:

Hallitus nimeää kyseiseen ryhmään edustajansa ottaen huomioon ryhmän toimintamallin (ks. liite 10) sekä tekee esityksen ryhmän valmistelijaksi nimettävästä henkilöstä.

Päätös:

Hallitus nimesi kyseiseen työryhmään seuraavat jäsenet:

Inker-Marja Hetta
Jouni Alakorva
Inga-Briitta Magga
Jouko Hetta

Lisäksi hallitus päätti esittää, että mainittu työryhmä valitsee itse valmistelijan työtään varten.

tark.

Sh 19 §
22.4.2013

**VARAJÄSENEEN NIMEÄMINEN SOSIAALI- JA TERVEYS-
LAUTAKUNTAAN**

Saamelaiskäräjät asetti keväällä 2012 sosiaali- ja terveyslautakunnan toimikaudeksi 2012 – 2015 ja valitsi siihen muiden jäsenten ohessa Heikki Hirvasvuopion Katja Maggan henkilökohtaiseksi varajäseneksi. Heikki Hirvasvuopio menehtyi maaliskuussa 2013, joten hänen tilalleen pitäisi valita uusi varajäsen Katja Maggalle lautakunnan jäljelle olevaksi toimikaudeksi.

Hallintopäällikön esitys:

Hallitus esittää käräjien kokoukselle, että se nimeäisi edesmenneen Heikki Hirvasvuopion tilalle uuden varajäsenen Katja Maggalle sosiaali- ja terveyslautakuntaan sen jäljelle olevaksi toimikaudeksi.

Päätös:

Hallitus päätti esityksen mukaisesti.

tark.

Sh 20 § MUUT ESILLE TULLEET ASIAT
22.4.2013

20.1 § KANNANOTTO SAAMENKIELISEN PÄIVÄHOIDON JA
KIELIPESÄTOIMINNAN JÄRJESTÄMISEEN VUOTSOSSA

Asia otettiin käsiteltäväksi esityslistan ulkopuolelta jäsen Petra Magga-Varisin esityksestä.

Magga-Vars esitti, että käräjien hallitus kirjelmöisi otsikossa mainitusta asiasta Sodankylän kunnalle (liite 11).

Päätös:

Hallitus päätti järjestää tapaamisen Sodankylän kunnan edustajien kanssa kyseisestä asiasta.

tark.

Sh 20.2 §
22.4.2013

**ERÄIDEN HENKILÖSTÖPOLIITTISTEN SUUNNITELMIEN
VALMISTELU**

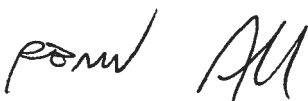
Asia otettiin käsiteltäväksi esityslistan ulkopuolelta pj Klemetti Näkkäljärven esityksestä.

Näkkäljärvi esitti, että asian valmistelu annettaisiin hänen erityisavustajalleen Pekka Kauppalalle.

Päätös:

Hallitus päätti antaa henkilöstöpoliittisten asiakirjojen – yhdenvertaisuussuunnitelman, tasa-arvosuunnitelman ja henkilöstöpoliittisen ohjelman – jatkovalmistelun erityisavustaja Pekka Kauppalalle, jonka tulee työtä tehdessään neuvotella käräjien henkilöstön edustajien kanssa.

tark.

Sh 21 §
22.4.2013

ILMOITUSASIAT

Merkitään tiedoksi seuraavat ilmoitusasiat:

1. Puheenjohtajan päätökset

- Lausunto Suomen Tasavallan ja Norjan Kuningaskunnan välinen sopimus Tenojoen kalastuspiirin yhteisestä kalastussäännöstä, 7 artikla (**liite 1 T**),
- Vastaus Rovaniemen hallinto-oikeuteen Turvallisuus- ja kemikaaliviraston lausuntoon sekä Geologian tutkimuskeskuksen vastineeseen, koskien Turvallisuus- ja kemikaaliviraston tekemään kaivoslain mukaiseen varauspäätökseen (VA2012:0041) Enontekiön Markkina-I-varausalueella sekä siihen liittyvää saamelaiskäräjien vastausta (**liite 2 T**),
- Valitus Rovaniemen hallinto-oikeuteen Turvallisuus- ja kemikaaliviraston lupapäätöksestä HL2012:0013 (**liite 3 T**)
- Lausunto Turvallisuus- ja kemikaalivirastolle kullanhuuhdontahakemuksesta (HL2011:0068) Sotajoelle (**liite 4 T**),
- Lausunto Turvallisuus- ja kemikaalivirastolle kullanhuuhdontahakemuksesta (HL2012:0069) Lauttaojalle (**liite 5 T**),
- Lausunto Turvallisuus- ja kemikaalivirastolle kullanhuuhdontahakemuksesta (HL2012:0071) Palsinojaan laskevan puron varressa (**liite 6 T**),
- Lausunto Turvallisuus- ja kemikaalivirastolle kullanhuuhdontahakemuksesta (HL2012:0072) Pakanamaahan (**liite 7 T**),
- Lausunto Turvallisuus- ja kemikaalivirastolle kullanhuuhdontahakemuksesta (HL2012:0073) Kuivakurulle (**liite 8 T**),
- Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi laeiksi metsälain ja rikoslain 48a luvun 3 §:n muuttamisesta (**liite 9 T**),
- Lausunto Sodankylän Kakslauttanen Kultaojan asemakaavasta (**liite 10 T**),

2. II varapuheenjohtajan päätökset

- Lausunto Turvallisuus- ja kemikaalivirastolle kullanhuuhdontahakemuksesta (HL2012:0036) Köysihaaraan (**liite 11 T**),
- Lausunto Turvallisuus- ja kemikaalivirastolle kullanhuuhdontahakemuksesta (HL2012:0038) Härkäselkään (**liite 12 T**),
- Lausunto Turvallisuus- ja kemikaalivirastolle kullanhuuhdontahakemuksesta (HL2012:0039 ja 0040) Lohilehtoon (**liite 13 T**),
- Lausunto Turvallisuus- ja kemikaalivirastolle kullanhuuhdontahakemuksesta (HL2012:0041) Tankajoelle (**liite 14 T**),
- Lausunto Turvallisuus- ja kemikaalivirastolle kullanhuuhdontahakemuksesta (HL2012:0042) Uusihaarajoelle (**liite 15 T**),
- Lausunto Turvallisuus- ja kemikaalivirastolle kullanhuuhdontahakemuksesta (HL2012:0044) Lauttaojalle (**liite 16 T**),

tark.

./.

Rovaniemi AU

Sh 21 § jatkuu...
22.4.2013

- Lausunto Turvallisuus- ja kemikaalivirastolle kulanhuuhtontahakemuksesta (HL2012:0045) Ivalojoelle (**liite 17 T**),
- Lausunto Turvallisuus- ja kemikaalivirastolle kulanhuuhtontahakemuksesta (HL2012:0046) Kellostapuliojan ja Vuujemijoen risteykseen (**liite 18 T**),
- Lausunto Turvallisuus- ja kemikaalivirastolle kulanhuuhtontahakemuksesta (HL2012:0047) Sotajoelle (**liite 19 T**),
- Lausunto Turvallisuus- ja kemikaalivirastolle kulanhuuhtontahakemuksesta (HL2012:0048) Palsinojalle (**liite 20 T**),
- Lausunto Turvallisuus- ja kemikaalivirastolle kulanhuuhtontahakemuksesta (HL2012:0049) Jääskeläisenojalle (**liite 21 T**),
- Lausunto Turvallisuus- ja kemikaalivirastolle kulanhuuhtontahakemuksesta (HL2012:0050) Jääskeläisenojalle (**liite 22 T**),
- Lausunto Turvallisuus- ja kemikaalivirastolle kulanhuuhtontahakemuksesta (HL2012:0051) Uusihaaraan (**liite 23 T**),
- Lausunto Turvallisuus- ja kemikaalivirastolle kulanhuuhtontahakemuksesta (HL2012:0052) Ramsanpaloön (**liite 24 T**),
- Lausunto Turvallisuus- ja kemikaalivirastolle kulanhuuhtontahakemuksesta (HL2012:0053) Rönkönojalle (**liite 25 T**),
- Valitus Vaasan hallinto-oikeuteen Pohjois-Suomen aluehallintoviraston lupapäätöksestä Nro 13/2013/1 (**liite 26 T**),
- Lausunto Turvallisuus- ja kemikaalivirastolle kulanhuuhtontahakemuksesta (HL2012:0016) Lemmenjoen kansallispuistoon (**liite 27 T**),
- Lausunto Turvallisuus- ja kemikaalivirastolle kulanhuuhtontahakemuksesta (HL2012:0054) Palsinojalle (**liite 28 T**),
- Lausunto Turvallisuus- ja kemikaalivirastolle kulanhuuhtontahakemuksesta (HL2012:0055) Kaale Kustaan lammelle (**liite 29 T**),
- Lausunto Turvallisuus- ja kemikaalivirastolle kulanhuuhtontahakemuksesta (HL2012:0057) Härkäselkään (**liite 30 T**),
- Lausunto Turvallisuus- ja kemikaalivirastolle kulanhuuhtontahakemuksesta (HL2012:0060) Harrijoenvaaran ja Haminaharjun väliin (**liite 31 T**),
- Lausunto Turvallisuus- ja kemikaalivirastolle kulanhuuhtontahakemuksesta (HL2012:0061) Palsinojalle (**liite 32 T**),
- Lausunto Turvallisuus- ja kemikaalivirastolle kulanhuuhtontahakemuksesta (HL2012:0062) Palsinojalle (**liite 33 T**),
- Lausunto Turvallisuus- ja kemikaalivirastolle kulanhuuhtontahakemuksesta (HL2012:0063) Palsinojalle (**liite 34 T**),
- Lausunto Turvallisuus- ja kemikaalivirastolle kulanhuuhtontahakemuksesta (HL2012:0064) Palsinojalle (**liite 35 T**),
- Lausunto Turvallisuus- ja kemikaalivirastolle kulanhuuhtontahakemuksesta (HL2012:0066) Kahdentoistakattilanojan latvoilla, Härkäselän alueella (**liite 36 T**),

tark.

./..

Sh 21 § jatkuu...
22.4.2013

- Lausunto Geologian tutkimuskeskuksen (GTK) tutkimus- ja maastoliikenneluvasta (**liite 37 T**) sekä
- Muistio luonnonsuojelua koskevan EU-lainsäädännön toimeenpanon täydennysasiassa (**liite 38 T**).

3. Saapuneet kirjeet

- Inarijärven säännöstelyn kalatalousvelvoitteen viljelyn ja istutusten toimintakertomus vuodelta 2012 (**liite 39 T**) ja
- Metsähallituksen päätös koskien Geologian tutkimuskeskuksen tutkimuslupahakemusta Enontekiön Käsivarren alueella (**liite 40 T**).

4. Henkilöstöasiat

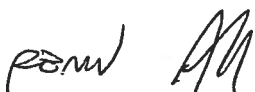
- Luettelo saamelaiskäräjien palveluksessa olevista henkilöistä (**liite 41 T**).

T-liitteisiin voi tutustua kokouspaikalla.

Päätös:

Merkittiin tiedoksi.

tark.

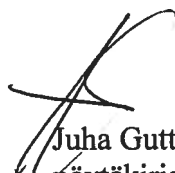

Sh 22 §
22.4.2013

KOKOUKSEN PÄÄTTÄMINEN

Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 13.20.

Klemetti Näkkäljärvi
puheenjohtaja

Juha Guttorm
pöytäkirjanpitäjä

Olemme tarkastaneet tämän pöytäkirja ja todenneet sen vastaavan kokouksen kulkua.

Inarissa 22.4.2013

Petra Magga-Nars
pöytäkirjan tarkastaja

Anna Morottaja
pöytäkirjan tarkastaja

22.4.2013

Dnro 323/D.a.2/13

Maa- ja metsätalousministeri Jari Koskinen
Maa- ja metsätalousministeriö
PL 30
00023 Valtioneuvosto

Asia: Työryhmän asettaminen selvittämään saamelaisten osallistumisoikeuksien lisäämistä valtion hallinnassa olevien maa- ja vesialueiden hallinnassa

Viite: Kirjeenne 2.4.2013, MMM005:00/2013

Arvoisa maa- ja metsätalousministeri Jari Koskinen,

Saamelaiskäräjien hallitus on käsitellyt kirjettänne kokouksessaan 22.4.2013 ja kiittää Teitä yhteydenotostanne.

Saamelaiskäräjät on tyytyväinen, että maa- ja metsätalousministeriö on sitoutunut kehittämään saamelaisten maa- ja vesioikeuksia. Saamelaiskäräjät on valmis neuvottelemaan maa- ja metsätalousministeriön, oikeusministeriön ja ympäristöministeriön kanssa saamelaisten oikeusaseman kehittämisestä jotta ILO 169-sopimus Suomessa voidaan ratifioida ja pääministeri Jyrki Kataisen hallitusohjelman saamelaiskirjaukset toteuttaa.

Saamelaiskäräjät ei näe edellytyksiä muuttaa 7.2. 2013 tekemäänsä päätöstä olla nimeämättä edustajia ministeriön työryhmään. Saamelaiskäräjät toistaa kantansa, että ILO 169-sopimuksen ratifiointi ja hallitusohjelman saamelaiskirjausten toteuttaminen koskevat vain Suomen valtiota ja saamelaiskäräjiä. Saamelaiskäräjien täyspainoinen ja tehokas osallistuminen on turvattava asian valmistelussa. Hallitusohjelman saamelaiskirjausten toteuttaminen ja ILO 169-sopimuksen ratifiointi eivät vaadi lisäselvityksiä.

Oikeusministeriö on asettanut työryhmän selvittämään saamelaiskäräjälain ja -asetuksen uudistamista. Työryhmässä on kolme edustajaa valtiolta ja samoin saamelaiskäräjiltä. Työryhmän puheenjohtaja on riippumaton. Saamelaiskäräjät esittää, että ILO 169-sopimuksen ratifiointia valmistelemaan asetetaan työryhmä samoin periaattein ja että saamelaiskäräjillä olisi työryhmässä tasapuolinen edustus. Lisäksi saamelaiskäräjät esittää, että työryhmässä olisi kolttien kyläkokouksen nimeämä edustaja.

Saamelaiskäräjät toivoo, että maa- ja metsätalousministeriö suhtautuisi esitykseemme myönteisesti ja vastaisitte yhteydenottoomme pikaisesti. Esitystämme voisi myös tarvittaessa käsitellä saamelaisasioiden ministerityöryhmässä. Saamelaiskäräjät on valmis nimeämään edustajansa työryhmään mahdollisimman pian. Toivomme, että asiassa edistytään ja pääministeri Jyrki Kataisen hallitusohjelman tavoitteiden toteuttaminen alkaisi mahdollisimman pian hyvässä yhteistyössä Suomen valtion ja saamelaiskäräjien kesken.

Saamelaiskäräjät haluaa lämpimästi kutsua Teidät tutustumaan saamelaiskulttuurikeskus Sajokseen sekä saamelaiseen poronhoitoon ja kalastukseen Teille sopivana ajankohtana.

Yhteistyöterveisin,

Klemetti Näkkäläjarvi
Saamelaiskäräjien puheenjohtaja

Juha Guttorm
Hallintopäällikkö

Tiedoksi:

- oikeusministeriö
- saamelaisasiain ministerityöryhmä

22.4.2013

Dnro /D.a.2/13

Opetus- ja kulttuuriministeriö
kirsi.alila@minedu.fi

Viite: Opetus- ja kulttuuriministeriön lausuntopyyntö 14.3.2013.

**Asia: LAUSUNTO VARHAISKASVATUSTA KOSKEVAN LAINSÄÄDÄNNÖN
UUDISTAMISESTA**

Opetus- ja kulttuuriministeriö on pyytänyt saamelaiskäräjiltä lausuntoa varhaiskasvatusta koskevan lainsäädännön uudistamisesta. Erityisesti ministeriö haluaa tietoa siitä, mistä asioista uudistuvassa lainsäädännössä tulisi säätää ja miten, mitkä ovat perustelut näille lainsäädäntöön tarvittaville uudistuksille ja mitkä ovat esitysten oletetut kustannus- ja muut vaikutukset. Saamelaiskäräjät painottaa, että varhaiskasvatustalainsäädännön uudistamisen perustana tulee olla saamelaislapsen ihmis- ja perusoikeuksien täysimääräinen toteutuminen.

Saamelaiskäräjien lausunnon tiivistelmä

- Varhaiskasvatustalain valmistelussa saamenkielisen varhaiskasvatuksen lähtökohtana tulee olla saamelaisten perustuslaillinen oikeus omaan kieleen ja kulttuuriin ja tästä oikeudesta tulee ottaa määräys varhaiskasvatustalakiin.
- Varhaiskasvatustalakiin otetaan määräykset siitä, miten saamenkielistä varhaiskasvatusta ohjataan, valvotaan ja kehitetään saamelaisten kulttuuri-itsehallinnon nojalta. Saamelaiskäräjille annetaan tehtäväksi laatia saamelaisen varhaiskasvatustal suunnitelman perusteet, ohjata ja valvoa saamenkielisen varhaiskasvatuksen järjestämistä kunnissa ja tähän toimintaan varataan resurssit.
- Varhaiskasvatustalakiin otetaan määräys saamelaislapsen subjektiivisesta oikeudesta laadukkaaseen saamenkieliseen ja kulttuurinmukaiseen varhaiskasvatukseen.
- Varhaiskasvatustal laissa tulee turvata saamelaislapsen oikeus omaan kulttuuriperintöönsä.
- Varhaiskasvatustalakiin tulee ottaa määräys siitä, että saamenkielistä varhaiskasvatusta tulee olla jatkuvasti saatavissa sisällöltään ja laajuudeltaan sellaisena, kun alueella esiintyvä tarve edellyttää.
- Varhaiskasvatustal laissa tulee määritellä varhaiskasvatuksen eri toimintamuodot. Kielipesätoiminta tulee määritellä yhdeksi varhaiskasvatuksen toimintamuodoksi.
- Kaikille 3-5-vuotiaille lapsille tulisi turvata oikeus osallistua äidinkieliseen varhaiskasvatustal toimintaan maksuttomasti vähintään 15 tunnin ajan viikossa riippumatta muusta hoitotavasta.
- Henkilöstömitoituksen ja lapsiryhmän maksimikoon sääntelyssä on huomioitava, että saamenkielillä lapsilla on suurempi hoitajatarve saadakseen riittävää tukea saamen kielen ja kulttuurin ylläpitämiseksi ja kehittämiseksi.
- Saamelaisten kieli- ja kulttuuriohjaajista sekä varhaiskasvatustal ohjaajista säädetään laissa.
- Varhaiskasvatustal henkilöstöltä vaadittavasta vähimmäiskoulutuksesta säädetään laissa.
- Saamenkielisen varhaiskasvatustal henkilöstön osaamisen vahvistamiseksi tulee saamen kielen ja kulttuurinmukaisesta täydennyskoulutuksesta säätää asetuksella.
- Varhaiskasvatustalakiin tulee ottaa viittaus saamen kielilakiin.
- Saamenkielisen varhaiskasvatuksen turvaamiseksi ja kehittämiseksi määräraha tulee säätää laissa – ”valtion talousarviossa on varattava määräraha varhaiskasvatustal laissa tarkoitettuihin saamenkielisiin varhaiskasvatustal palveluihin, ohjaukseen, valvontaan ja kehittämiseen”

- Varhaiskasvatuslaissa tulee määrätä Saamelaiskäräjät valtionapuviranomaiseksi saamenkielisen varhaiskasvatuksen osoitetun valtionavustuksen osalta. Tässä kohtaa tulee viitata Saamelaiskäräjälakiin > Valtionavustukseen liittyvä muutoksenhaku >. SAKä:n päätökseen haetaan oikaisua SaKä:tä ja siitä normaali muutoksenhaku > Oikaisuvaatimuksesta annettuun päätökseen saa valittamalla hakea muutosta siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään
- Ministeriö neuvottelee Saamelaiskäräjien kanssa vuosittain määrärahan suuruudesta
- Varhaiskasvatuslain valmistelu tulee tapahtua yhteistyössä Saamelaiskäräjien kanssa, jotta saamelaislasten oikeudet tulevat huomioon otetuksi ja turvatuksi lainsäädännön eri kohdissa.
- Lakia koskevassa hallituksen esityksessä tulee erikseen kuvata saamelaisten asema alkuperäiskansana, perustuslaissa turvatut oikeudet sekä Suomea sitovat kansainväliset sopimukset.
- Lainsäädännössä turvataan saamenkielisen varhaiskasvatuksen tutkimus- ja kehittämistyön resurssit.
- Varhaiskasvatuksen neuvottelukunnan kokoonpanossa tulee olla Saamelaiskäräjien edustus.
- Uudistuksen vaikutukset saamelaisten kielellisiin ja kulttuurisiin oikeuksiin tulee selvittää.
- Saamelaiskäräjät pitää välttämättömänä, että varhaiskasvatusta koskevan lainsäädännön uudistamisesta pidetään saamelaiskäräjälain mukaiset neuvottelut.

Perusteluinaan Saamelaiskäräjät esittää seuraavaa;

1) Varhaiskasvatuksen määritelmä

Varhaiskasvatus on määritelty varhaiskasvatuksen valtakunnallisissa linjauksissa¹ lapsen eri elämäntilanteissa tapahtuvaksi kasvatukselliseksi vuorovaikutukseksi, jonka tavoitteena on edistää lapsen tervettä kasvua, kehitystä ja oppimista. Julkinen varhaiskasvatus sisältää kunnallisen päivähoiton ja esiopetuksen, yksityisen järjestämän päivähoiton sekä avoimen varhaiskasvatustoiminnan. Uudessa varhaiskasvatuslaissa tulee selkeästi määritellä mitä varhaiskasvatuksella tarkoitetaan. Avoin varhaiskasvatus –käsitettä ei ole nykyisessä päivähoitolaissa. Avoimen varhaiskasvatuksen määrittely ja toimintamuodot vaihtelevat niin alueellisesti kuin kunnallisestikin².

Varhaiskasvatuslaissa tulee määritellä myös varhaiskasvatuksen eri toimintamuodot. Saamenkielisen varhaiskasvatuksen keskeisimmät toimintamuodot ovat päiväkotihoidon, perhepäivähoito, ryhmäperhepäivähoito, kielipesätoiminta ja avoin varhaiskasvatustoiminta. Kielipesätoimintaa järjestetään ryhmäperhepäivähoitona ja avoimena varhaiskasvatustoimintana. Varhaiskasvatuslaissa kielipesätoiminta tulee määritellä yhdeksi varhaiskasvatuksen toimintamuodoksi, josta tulee säätää erillisessä omassa pykälässä. Saamelaiskäräjien tavoitteena on, että tehokkaan kielipesän käyneiden sukupolvien lapset voisivat siirtyä suoraan saamenkieliseen äidinkieliseen päivähoitoon.

Saamelaiskäräjät esittää määritelmien osalta seuraavaa:

1) Määritelmät

... saamenkieltä äidinkielenään puhuvilla lapsilla on oikeus saamenkieliseen ja - kulttuurinmukaiseen päivähoitoon.

¹ Valtioneuvoston päätös 28.2.2002

² Leikkitoiminnasta avoimeen varhaiskasvatukseen, STM:n selvityksiä 2008:14.

Tämän määritelmän osalta saamelaiskäräjät viittaa lasten oikeuksien yleissopimukseen (artikla 30) ja Suomen perustuslakiin (17.3 §).

2) Kielipesätoiminta

Saamelaisille lapsille, joiden saamen kielen taito ei ole riittävä, voidaan järjestää varhaiskasvatusta kielipesätoimintana, jossa lapsille opetetaan saamen kieltä ja kulttuuria.

2) Saamelaislasten oikeus saamenkieliseen ja kulttuurinmukaiseen palveluun

Suomen perustuslain mukaan saamelaisilla alkuperäiskansana on oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan (PeL17.3 §) ja perustuslain 121.4 §:n mukaan saamelaisilla on kieltään ja kulttuuriaan koskeva itsehallinto sen mukaan kuin lailla säädetään. Saamelaisten kulttuuri-itsehallintoa hoitaa vaaleilla valittu Saamelaiskäräjät (974/1995). Saamelaisten kielellisistä perusoikeuksista säädetään perustuslaissa. Saamen kielilain mukaan saamen kielellä tarkoitetaan inarinsaamea, koltansaamea ja pohjoissaamea.

Saamen kielilain 32 §:ssä viitataan lakiin sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (812/2000), joka puolestaan koskee myös lasten päivähoitoa. Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (812/2000) 4 §: *Oikeus laadultaan hyvään sosiaalihuoltoon ja hyvään kohteluun. Asiakkaalla on oikeus saada sosiaalihuollon toteuttajalta laadultaan hyvää sosiaalihuoltoa ja hyvää kohtelua ilman syrjintää. Asiakasta on kohdeltava siten, ettei hänen ihmisarvoaan loukata sekä että hänen vakaumustaan ja yksityisyyttään kunnioitetaan. Sosiaalihuoltoa toteutettaessa on otettava huomioon asiakkaan toivomukset, mielipide, etu ja yksilölliset tarpeet sekä hänen äidinkielensä ja kulttuuritaustansa.*

Saamelaislapsille perustuslaissa turvattu oikeus omaan kieleen ja kulttuuriin koskee kaikkia Suomessa asuvia saamelaislapsia. Varhaiskasvatuspalvelujen osalta tämä tarkoittaa käytännössä oikeutta saada oman kielen kulttuurinmukaisia varhaiskasvatuspalveluja. Perustuslain 22 §:n mukaan julkisen vallan on turvattava perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteuttaminen. Tämä perustuslain pykälän määräys on saamelaisten osalta toteutunut sattumanvaraisesti.

3) Suomea velvoittavat kansainväliset sopimukset

Saamelaisten kielellisten ja kulttuuristen oikeuksien sisältö ja vaadittavan suojan taso määräytyvät käytännössä pitkälle Suomea sitovien kansainvälisen oikeuden ja sopimusten mukaisesti. Suomea velvoittavat mm. seuraavat saamelaisten oikeuksia suojaavat sopimukset: YK:n KP-sopimus (SopS 7-8/1976), Euroopan neuvoston alueellisia kieliä ja vähemmistökieliä koskeva eurooppalainen peruskirja (SopS 149/1998), Euroopan neuvoston kansallisten vähemmistöjen suojelua koskeva puiteyleissopimus (SopS 1-2/1998) ja YK:n alkuperäiskansojen oikeuksia koskeva julistus. Lisäksi päivähoidon järjestämisessä on huomioitava erityisesti YK:n lapsen oikeuksia koskeva yleissopimus. YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksessa alkuperäiskansaan kuuluvat lapset on sijoitettu erityisten suojelutoimien piiriin (30 artikla). Sopimuksessa todetaan, että *”Niissä maissa, joissa on etnisiä, uskonnollisia tai kielellisiä vähemmistöryhmiä tai alkuperäiskansoihin kuuluvia henkilöitä, tällaiseen vähemmistöryhmään tai alkuperäiskansaan kuululta lapselta ei saa kieltää oikeutta nauttia yhdessä ryhmän muiden jäsenten kanssa omasta kulttuuristaan, tunnustaa ja harjoittaa omaa uskontoaan tai käyttää omaa kieltään.”*

Kieliperuskirjan täytäntöön panoa valvova Euroopan neuvoston ministerikomitea on kiinnittänyt huomiota asiantuntijakomitean huomioihin saamenkielisten sosiaali- ja terveydenhuoltopalvelujen

puutteisiin ja suosittelemalla viranomaisia toteuttamaan lisätoimia saamenkielisten sosiaali- ja terveydenhuoltopalvelujen saatavuuden varmistamiseksi (RecChL(2012)2, RecChL(2007)7, RecChL(2004)6 ja (RecChL (2001)3). Samoin Euroopan neuvoston kansallisten vähemmistöjen suojelua koskevan puiteyleissopimuksen täytäntöönpanoa valvova ministerikomitea on esittänyt huolenaiheensa erityisesti pienempien saamen kielten eli inarinsaamen ja koltansaamen kokonaistilanteesta. (CM/RecCMN(2012)3.).

Saamelaiset ovat alkuperäiskansa. YK:n yleiskokous hyväksyi vuonna 2007 julistuksen alkuperäiskansojen oikeuksista. Alkuperäiskansajulistus on Suomea moraalisesti velvoittava asiakirja. Suomi allekirjoitti julistuksen ilman varauksia ja oli aktiivisesti tukemassa julistuksen hyväksymistä YK:ssa. Julistuksen 11 artiklan mukaan alkuperäiskansoilla on oikeus harjoittaa ja elvyttää kulttuurisia perinteitään ja tapojaan. Edelleen 13 artiklan mukaan alkuperäiskansoilla on oikeus elvyttää, käyttää, kehittää ja siirtää tuleville sukupolville historiaansa, kieliään, suullisia perinteitään, filosofiaansa, kirjoitusjärjestelmiään ja kirjallisuuttaan sekä oikeus nimetä ja säilyttää omat yhteisön-, paikan- ja henkilönnimensä.

4) Saamelaislasten perusoikeuksien ja yhdenvertaisuuden turvaaminen varhaiskasvatuksessa

Saamelaislasten kielelliset ja kulttuuriset oikeudet toteutuvat puutteellisesti saamelaisten kotiseutualueellakin, mutta tilanne on vielä heikompi saamelaisten kotiseutualueen ulkopuolella, jossa asuu yli puolet saamelaisista. Syrjintälautakunta on kiinnittänyt huomiota Enontekiön, Sodankylän ja Rovaniemen tapaan järjestää saamenkielistä päivähoitoa. Toteutettu päivähoitojärjestely on merkinnyt käytännössä sitä, ettei saamenkielisten lasten oikeus äidinkieliseen hoitoon ole toteutunut yhtäläisesti suomenkielisten lasten kanssa. Saamenkieliset lapset ovat joutuneet etnisestä taustastaan johtuen erityisen epäedulliseen asemaan suhteessa suomenkielisiin lapsiin. Syrjintälautakunta asetti syrjintäkiellon saamelaislasten päivähoitoa koskevassa asiassa. Syrjintälautakunta kielsi vuonna 2008 Enontekiön kuntaa ja Rovaniemen kaupunkia sekä vuonna 2012 Sodankylän kuntaa uusimasta saamenkieliseen väestöön kohdistuvaa yhdenvertaisuuslain 6 §:n vastaista etnistä syrjintää päivähoitojärjestämisessä.

Syrjintälautakunnan kiellosta huolimatta Enontekiön kunta pyysi saamelaiskäräjiltä lausuntoa 3.11.2011 syntyperältään suomalaisten ja äidinkieleltään suomenkielisten lasten sijoittamisesta saamenkieliseen päivähoitoon. Saamelaiskäräjät vastusti Enontekiön kunnan esitystä ja totesi lausunnossaan, että suomalaistaustaisten ja äidinkieleltään suomenkielisten lasten sijoittaminen saamenkieliseen päivähoitoon rikkoisi saamelaislasten perus- ja ihmisoikeuksia sekä päivähoitolakia ja -asetusta. Enontekiön kunnan esitys osoittaa sen, ettei päivähoitojärjestämisestä vastuussa olevalla kunnalla ole riittävästi osaamista ja tahtoa turvata asianmukaisesti saamenkielisten lasten kielellisiä ja kulttuurisia perusoikeuksia. Tästä syystä Saamelaiskäräjille tulee antaa lain nojalla tehtäväksi ohjata ja valvoa saamenkielisen varhaiskasvatuksen järjestämistä kunnissa.

Huolimatta siitä, että saamelaislapsilla on perusoikeus omaan kieleensä ja sitä kautta omakieliseen palveluun myös saamelaisten kotiseutualueen ulkopuolella, tämä oikeus toteutuu heikosti. Tämä johtaa siihen, että saamelaislapset eivät ole yhdenvertaisessa asemassa omakielisen ja oman kulttuurin sisältöisen palvelun saamisessa. Perustuslain 6 §:n (*yhdenvertaisuus*) mukaan ihmiset ovat yhdenvertaisia ja ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan muun muassa alkuperän ja kielen perusteella. Yhdenvertaisuuslain (21/2004) 7 §:mukaan tosiasiallisen yhdenvertaisuuden saavuttamiseksi syrjinnästä johtuvien haittojen ehkäisemiseksi tai lievittämiseksi

voidaan soveltaa positiivista erityiskohtelua. Positiivisen erityiskohtelun on oltava pyrityn tavoitteen kannalta oikeasuhteista.

5) Saamenkielisen varhaiskasvatuksen saatavuus

Saamenkielistä päivähoitoa ei ole saatavissa sisällöltään sellaisena ja siinä laajuudessa kuin saamelaisperheet sitä tarvitsevat. Vuorohoito toteutetaan pääasiassa suomenkielisenä. Tilapäistä saamenkielistä päivähoitoa ei ole edes mahdollista saada, kun nykyisten varhaiskasvatusyksiköiden hoitopaikat ovat pääasiallisesti aina täynnä. Saamelaisperheen tarvitessa saamenkielistä päivähoitoa esimerkiksi vain kesäloma-aikana, kunnalla on tarjota vain suomenkielistä päivähoitoa.

Saamelaiskäräjät pitää tärkeänä, että saamelaisperheillä on aitoja mahdollisuuksia valita lapsilleen sopivin saamenkielisen varhaiskasvatuksen muoto. Lainsäädäntöön tulee kirjata kunnan velvollisuus huolehtia siitä, että sen alueella on tarjolla saamenkielisen päivähoiton lisäksi myös avointa saamenkielistä varhaiskasvatustoimintaa, jolla mahdollistetaan kotihoidon ja osa-aikaisen hoidon tai kotihoidon ja varhaiskasvatuksen kerhotoiminnan yhdistäminen. Lisäksi erityistä tukea tarvitsevien saamenkielisten lasten päivähoiton järjestäminen sekä pienten koululaisten (1-2-luokkalaisten) oikeus vuorohoitoon vanhempien epäsäännöllisten työaikojan ja vuorotyön takia tulisi turvata lailla. Lainsäädännöllä on varmistettava, ettei lapsen saaman varhaiskasvatuspalvelun laatu ole riippuvainen sen järjestämistavasta.

6) Varhaiskasvatuksen saamen kielen ja kulttuurinmukaisuuden kehittäminen

Ympäristöministeriön asettaman artikla 8(J)-työryhmän loppuraportin toimenpide 21 koskee varhaiskasvatuspalvelujen kehittämistä. Saamelaisopetuksessa, -päivähoidossa ja -toisen asteen koulutuksessa turvataan saamelaisten perinteisen tiedon säilyminen kehittämällä opetusta ohjaavaa lainsäädäntöä, ohjeistusta, oppimateriaaleja ja opetusmetodeja huomioimaan perinteisen tiedon tarpeet, saamelainen tapaoikeus ja saamelaisen kulttuurin mukainen luonnonkäyttöön liittyvä opetus. Erityistä huomiota tulee kiinnittää saamen käsityön opetuksen tarpeisiin. (OKM, Saamelaiskäräjät, STM, 2012-)

Eri sidosryhmät ja ministeriöt, kuten OKM ovat sitoutuneet artikla 8(j)-työryhmän loppuraportin toimenpiteiden toimeenpanoon maaliskuussa 2013 hyväksytyllä *Luonnon puolesta – ihmisen hyväksi Suomen luonnon monimuotoisuuden suojelun ja kestävän käytön toimintaohjelma 2013–2020*.

Lapsen oikeuksien yleissopimuksen mukaan lapsen koulutuksen tulee pyrkiä kunnioituksen edistämiseen lapsen omaa sivistyksellistä identiteettiä sekä kieltä ja arvoja kohtaan (29 artikla). Suomen varhaiskasvatus- ja perusopetusjärjestelmässä ei ole erikseen kiinnitetty huomiota lasten mahdollisuuteen oppia luonnon monimuotoisuuteen liittyvää perinteistä tietoa kulttuurin mukaisesti. Lasten oikeuksien yleissopimuksen ja saamelaisten luonnon monimuotoisuuteen liittyvän perinteisen tiedon turvaamiseksi tulee turvata saamelaisten oikeus omaan kulttuuriperintöönsä. Erityisen ratkaiseva rooli saamelaisten luonnon monimuotoisuuteen liittyvän perinteisen tiedon säilymiselle on perinteisen tiedon tarpeiden huomioiminen päivähoitossa sekä perus- ja toisen asteen opetuksessa.

Vanhemmat haluavat, että päivähoiton sisältö perustuisi enemmän saamelaiskulttuuriin ja tukisi enemmän kielen oppimista. Henkilöstö pyrkii parhaansa mukaan vähin resurssein vastaamaan vanhempien tarpeisiin ilman tukea ja ohjausta. Laadukas varhaiskasvatus on lapsen oikeus. Tutkimusten mukaan laadukkaalla varhaiskasvatuksella on kauaskantoisia merkityksiä, koska

kaikki keskeiset kehitykselliset muutokset tapahtuvat ennen kouluikää. Ennen kouluikää tapahtuva kielen ja kulttuurin oppiminen on tärkeää lapsen identiteetin muodostumiselle, sosiaalistumiselle sekä emotionaalille ja älylliselle kehitykselle. Saamenkielinen varhaiskasvatus on perusta saamenkieliselle opetukselle. Saamenkielisessä varhaiskasvatuksessa saamelaisella lapsella tulee olla mahdollisuus oppia, ylläpitää ja kehittää omaa kieltään, omaksua saamelaisia tietoja, taitoja, tapoja ja arvoja sekä kasvaa oman kulttuurinsa jäseneksi.

Saamenkielisen varhaiskasvatuspalvelujen kulttuurinmukaisuuden kehittämiseksi tarvittaisiin varhaiskasvatushenkilöstön lisäksi kieli- ja kulttuuriohjaajia tukemaan saamenkielisen varhaiskasvatuksen kulttuurinmukaisuutta järjestämällä lapsille kulttuurinmukaista toimintaa sekä kehittämään varhaiskasvatusmateriaalia. Kunnat ovat heikossa taloudellisessa tilanteessa vähentäneet saamelaisen päivähoiton ja kielipesätoiminnan materiaalihankintaa ja mahdollisuuksia käydä tutustumisvierailuilla. Varhaiskasvatushenkilöstö ei voi olla koko saamelaiskulttuurin eri osa-alueiden asiantuntijoita, vaan jotta saamelaiskulttuurin eri osa-alueet: eri joiku- ja käsityöperinteet, perinteinen tieto, eri elinkeinot, kuvataide, kertomaperinne, luontosuhde ja mytologia tulevat huomioiduksi varhaiskasvatuspalveluissa, tulee järjestämisen tukena olla saamelaiskulttuurin eri osa-alueiden asiantuntijoita ja opetuksen tukena saamelaiskulttuurinmukaisesti laadittuja oppimateriaaleja ja oppimisympäristöjä. **Saamelaiskäräjät esittää, että saamelaislasten perusoikeuksien täysimääräisen toteutumisen turvaamiseksi varhaiskasvatuslaissa säädetään saamelaisten kieli- ja kulttuuriohjaajista.** Jokaisessa saamenkielisessä varhaiskasvatyksyksikössä tulisi työskennellä kieli- ja kulttuuriohjaaja lastentarhanopettajan, lastenhoitajan ja perhepäivähoitajan rinnalla.

7) Varhaiskasvatuksen ohjauksen ja valvonnan kehittäminen

Opetusministeri Jukka Gustafsson on asettanut työryhmän valmistelemaan esityksen varhaiskasvatusta koskeviksi säädöksiksi. Saamelaiskäräjiä ei ole kutsuttu työryhmään. Saamelaiskäräjät esittää, että työryhmää täydennetään saamelaiskäräjien edustajalla tai että saamenkielistä varhaiskasvatusta kehittämään perustetaan omaa työryhmä, jossa on saamelaiskäräjien vahva edustus.³ Lisäksi ministeriö on nimennyt uuden varhaiskasvatuksen neuvottelukunnan helmikuussa 2013. Nimetyn neuvottelukunnan jäsenet edustavat hallintoa, tutkimusta, koulutusta, järjestöjä ja kuntakenttää. Neuvottelukunnassa ei ole huomioitu saamelaisia. Neuvottelukuntaa tulisi täydentää saamelaiskäräjien edustajalla.

Saamenkielisen varhaiskasvatuksen ammatillinen ohjaus on puutteellinen eikä ole riittävästi tarjolla varhaiskasvatusmateriaalia eikä työntekijöiden täydennyskoulutusta. Saamelaiskäräjät näkee ehdottoman tärkeänä, että **saamenkielisen päivähoiton ja kielipesätoiminnan ohjauksesta säädetään varhaiskasvatuslaissa ja saamelaiskäräjille annetaan tehtäväksi laatia saamelaisen varhaiskasvatussuunnitelman perusteet sekä ohjata ja valvoa saamenkielisen varhaiskasvatuksen järjestämistä kunnissa.**

Saamelaisen varhaiskasvatuksen sisältöä määrittelevien valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden tulee olla myös oikeudellisesti velvoittava. Tämän tavoitteen toteuttamiseksi saamelaiskäräjille tulee palkata lain nojalla 1 saamenkielisen päivähoiton varhaiskasvatusohjaaja ja 1 saamenkielisen kielipesätoiminnan ohjaaja. Jotta päivähoiton ja kielipesätoiminnan ohjauksella on vaikutusta ja merkitystä, tulee asiasta säätää varhaiskasvatuslaissa.

³ Saamen kielten elvytysohjelman toimenpide-esitys nro 2: Varhaiskasvatuslain valmistelussa otetaan huomioon saamenkielisen varhaiskasvatuksen kehittämistarpeet. Saamelaisen varhaiskasvatussuunnitelman toimeenpanoa tehostetaan. Vastaa: OKM ja kunnat

Saamenkielisen varhaiskasvatuksen kehittäminen on opetuksen lisäksi avainasemassa saamen kielen säilymisen ja elpymisen kannalta. Saamen kielten elvyttämishjelmassa esitetään toimenpiteeksi, että saamenkielistä varhaiskasvatusta ja kielipesätoimintaa vahvistetaan korottamalla määrärahaa valtion vuoden 2013 talousarviossa ja palkkaamalla kielipesäohjaaja, joka kehittäisi kielenoppimisen pedagogisia menetelmiä yhteistyössä kielipesien työntekijöiden kanssa ja tukisi vanhempia.⁴ Ohjaajien palkkaus ei ole vielä edennyt.

Aikaisemmissa saamenkielisiä varhaiskasvatuspalveluja koskeissa hankkeissa⁵ on noussut esiin saamelaislasten parissa työskentelevän henkilöstön saamelaiskulttuuriin ja kieleen liittyvän ohjauksen ja neuvonnan tarve. Mm. saamelaislasten kasvatusta kieleen ja kulttuuriin tukeva toimintaverkostoprojektista (2000) saatiin hyviä tuloksia toiminnalla, jossa saamelainen varhaiskasvatusohjaaja työskenteli saamelaisten kotiseutualueella saamenkielisen päivähoitohenkilöstön ohjaajana saamen kieleen, -kulttuuriin ja -kasvatukseen liittyvissä asioissa.

Varhaiskasvatuksen ohjauksella on suuri merkitys siihen, kuinka varhaiskasvatus tukee saamelaislapsen oman kielen ja kulttuurin ylläpitämistä ja kehittämistä. Saamelainen varhaiskasvatuksen ohjaus edistäisi kaikkien saamelaislasten oikeutta pedagogisesti ja sisällöllisesti laadukkaaseen omakieliseen varhaiskasvatukseen, riippumatta lapsen asuinpaikasta.

8) Henkilöstöä ja lapsiryhmiä koskeva sääntely

Varhaiskasvatuslaissa on säädettävä lapsiryhmää kohti olevasta aikuisten määrästä ja henkilöstön pätevyysvaatimuksista. Saamenkielissä päivähoito- ja kielipesäyksiköissä työskentelee koulutustaustaltaan ja saamenkielentaidoiltaan erilaisia työntekijöitä. Päivähoitoyksiköissä myös saamenkielentaidoiltaan eritasoiset lapset ovat samassa ryhmässä, jolloin lasten leikkikieleksi muodostuu usein suomen kieli. Päivähoidossa olisi turvattava jokaiselle lapselle mahdollisuus kehittyä kielellisesti kukin omalta tasoltaan. Aktiivinen lapsen kielen ja perinteisen tiedon omaksumisen tukeminen vaatii henkilöstöltä tarkkaa kielellistä suunnittelua, kielenoppimisen ja kulttuurin siirtämisen pedagogista menetelmäosaamista, vahvaa oman kielen ja kulttuurin hallintaa sekä resursseja. Laadunhallinnan ja suunnittelun tueksi tarvitaan asiantuntevaa, saamen kieleen ja kulttuuriin perustuvaa konsultaatiota, neuvontaa ja ohjausta. Nykyisin järjestelyin saamenkielinen päivähoito ei tue saamelaislapsen kielellisten ja kulttuurillisten perusoikeuksien täysimääräistä toteutumista.

Henkilöstöä ja lapsiryhmiä koskevalla sääntelyllä on suuri merkitys siihen, kuinka saamenkielinen varhaiskasvatus tukee saamelaislapsen perusoikeuksien toteutumista. **Henkilöstömitoituksen ja lapsiryhmän maksimikoon sääntelyssä on huomioitava, että saamenkielillä lapsilla on suurempi hoitajatarve saadakseen riittävää tukea saamen kielen ja kulttuurin ylläpitämiseksi ja kehittämiseksi.** Lapsiryhmässä tulee olla esim. vähintään kaksi varhaiskasvatuksen pedagogisen koulutuksen tai lastentarhanopettajan koulutuksen saanutta henkilöä. Lisäksi jokaisella kunnalla ja muulla varhaiskasvatuspalveluiden tuottajalla on oltava varmistettuna erityispedagogiset palvelut ja

⁴ Kielipesätoiminnan laajentuessa valtion talousarviossa kielipesätoiminnan kehittämiseksi osoitettua määrärahaa korotetaan 700 000 euroon valtion vuoden 2013 talousarviossa.

Siten kielipesätoiminta mahdollistetaan myös saamelaisten kotiseutualueen ulkopuolella ja mahdollistetaan kielipesäohjaajan palkkaaminen, joka kehittää kielenoppimisen pedagogisia menetelmiä yhteistyössä kielipesien työntekijöiden kanssa ja tukee vanhempia.

Vastaa: OKM ja saamelaiskäräjät

⁵ Alle kouluikäisten saamelaislasten kieltä ja kulttuuria tukevan toimintaverkoston kehittäminen –hanke 1998-2000

Saamelaisten sosiaalipalvelujen kehittämisyksikkö –hanke 2007-2009,

Saamen kieli-, koulu-, ja päiväkotitoiminnan kehittäminen Tenonlaaksossa-Ovttas –hanke 2009-2012

Saamelaisten sosiaali- ja terveyspalvelujen kehittämisrakenne –hanke 2011-2013

tuki silloin, kun niitä tarvitaan. Laissa tulisi säätää muun erityisen tuen riittävästä määrästä ja sen viemisestä lapsen jokapäiväiseen toimintaan.

9) Varhaiskasvatushenkilöstön osaamisen kehittäminen

Saamenkielisten varhaiskasvatuspalvelujen tulee olla yhtä laadukkaita kuin suomenkieliset varhaiskasvatuspalvelut. Saamelaiskäräjät pitää tärkeänä henkilöstön täydennyskoulutusvelvoitteen ja -oikeuden säätämistä varhaiskasvatuksen järjestäjälle. Henkilöstön osaamisen kehittämisessä kiinnitetään erityistä huomiota varhaiskasvatusosaamisen lisäksi kielen- ja kulttuuriperinnön oppimisen pedagogisiin menetelmiin.

Saamenkielisen varhaiskasvatushenkilöstön työtehtävät ovat pedagogisesti, sosiaalisesti ja yhteiskunnallisesti laajentuneet ja monimutkaistuneet. Työn vaativuus on samalla lisääntynyt. Työnantajien järjestämä täydennyskoulutus ei vastaa saamenkielisen varhaiskasvatuksen haasteisiin. Henkilöstö on saanut tarvitsemaansa ammatillista tukea ainoastaan saamelaiskäräjien järjestämien koulutustilaisuuksien tai saamelaisten palveluiden kehittämishankkeiden kautta. Jotkut työnantajat eivät anna saamenkielisen päivähoitohenkilöstön osallistua em. koulutuspäiville, koska ne eivät ole heidän järjestämää toimintaa. Saamenkielisen varhaiskasvatushenkilöstön yhteiset koulutuspäivät ovat työntekijöiden antaman palautteen mukaan heille erityisen tärkeitä niin osaamisen vahvistamisen kuin vertaistuen saamisen näkökulmasta. Saamelaisten kotiseutualueen ulkopuolella saamenkielinen päivähoitohenkilöstö joutuu työskentelemään ilman ammatillista - ja vertaistukea. Jotta varhaiskasvatuksen pirissä palvelevien työntekijöiden täydennyskoulutus palvelisi parhaiten saamelaislasten tarpeita, tulee **oikeudesta saamen kielen ja kulttuurinmukaiseen täydennyskoulutukseen säätää asetuksella**. Saamelaislasten etu ei ole se, että vain joidenkin alueiden varhaiskasvatushenkilöstö pääsee kulttuurinmukaiseen täydennyskoulutukseen. **Täydennyskoulutuksen järjestämisestä tulee säätää sitovasti**, koska tähän asti koulutuksia on järjestetty projektirahoituksella.

Saamen kieleen ja kulttuuriin liittyvät erityiskysymykset on nostettava esiin myös varhaiskasvatuksen henkilöstön peruskoulutuksessa. Näin on mahdollista lisätä kaikkien varhaiskasvatuksessa työskentelevien saamelaisuuteen liittyvää osaamista.

10) Varhaiskasvatuksen maksullisuus

Varhaiskasvatusta koskevassa laissa on säädettävä varhaiskasvatuksen maksuista ja maksuttomuudesta. Saamelaiskäräjät korostaa, että oikeus päivähoitoon ja pedagogiseen varhaiskasvatukseen on osa perus- ja ihmisoikeutena turvattua oikeutta koulutukseen. **Kaikille 3-5-vuotiaille lapsille tulisi tarjota oikeus osallistua omakieliseen varhaiskasvatukseen (leikki, kerho, kulttuuri, viriketoimintaan) maksuttomasti esim. 15 tunnin ajan viikossa riippumatta muusta hoitotavasta**. Saamelaislapsella on oltava oikeus vertaisryhmään ja mahdollisuus käyttää kieltään ja nauttia kulttuurista oman ryhmänsä jäsenten kanssa⁶. Ilmainen avoin kulttuurinmukainen varhaiskasvatustoiminta tukisi myös eri tulotason omaavien perheiden jaksamista ja kulttuurin ja kielen säilymistä, luoden luonnollisia kielenkäyttöympäristöjä. Tällä hetkellä kunnat päättävät itse lasten leikkitoiminnasta kerättävien maksujen suuruudesta.

⁶ YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksen artikla 30

11) Varhaiskasvatuksen tutkimus ja kehittämistyö

Valtakunnallisesti varhaiskasvatuksen kehittämistyötä on koordinoanut THL. Hallinnonalan siirron jälkeen päivähoidon ja varhaiskasvatuksen kehittämisestä vastaa opetus- ja kulttuuriministeriö.

2000-luvulla kehittämistyötä on tehnyt myös sosiaalialan osaamiskeskus yhteistyössä alueen yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen kanssa. Varhaiskasvatuksen hallinnonalan muutoksen myötä varhaiskasvatus on siirtynyt pois osaamiskeskuksen tehtäväkentästä, jolla on vaikutusta myös saamelaisen varhaiskasvatuksen kehittämistyöhön. Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen saamelaisyksikön⁷ erityistehtävänä on saamelaisten hyvinvointipalveluiden kehittäminen, johon kuului myös saamelainen varhaiskasvatus.

Saamenkielistä varhaiskasvatusta on kehitetty viimeisen 15 vuoden aikana kolmen projektirahoituksen turvin. Hankeperustainen kehittämistyö on lyhytjänteistä ja pirstaleista. Varhaiskasvatukselta puuttuu kehittämistyön valtakunnallinen rahoitus. Saamenkielisen varhaiskasvatuksen kehittämistyöhön tulee resursoida samalla tasolla kuin suomenkielisen opetuksen ja varhaiskasvatuksen kehittämistyöhön on resursoitu. **Varhaiskasvatuslainsäädännössä tulee huomioida erikseen saamelaisen varhaiskasvatuksen tutkimus- ja kehittämistarpeet ja turvataan tälle pysyvä rahoitus.**

12) Esitysten kustannus- ja muut vaikutukset

Varhaiskasvatuslainsäädännön valmistelussa tulee turvata saamenkielisten varhaiskasvatuspalvelujen saatavuuden lisäksi saamenkielisen varhaiskasvatuksen kehittämis-, ohjaus- ja valvontatoiminnan rakenteet ja resurssit. Esityksen kustannusvaikutus vuositasolla on +5,8 miljoonaa euroa ja vaikutus työvoiman käyttöön +20 htv. Saamenkielisten varhaiskasvatuspalveluiden järjestämiseksi koko maassa tarvitaan 2,5 miljoonaa euroa. Tämä sisältää myös maksuttoman avoimen varhaiskasvatustoiminnan. Koko maan kattavan kielipesätoiminnan järjestämiseksi tarvittaisiin 1,7 miljoonan euroa. Saamenkielisen varhaiskasvatuksen ohjauksen kehittämiseksi saamelaiskäräjille tulisi palkata kaksi varhaiskasvatusohjaajaa. Saamenkielisyyden ja kulttuurinmukaisuuden kehittämiseksi tulisi jokaiseen varhaiskasvatusyksikköön palkata kieli- ja kulttuuriohjaaja. Saamelaiskäräjien arvion mukaan ohjaajia tarvittaisiin 18 ja 630 000 euroa vuositasolla. Kulttuurinmukaisen toiminnan järjestämiseksi varhaiskasvatusyksiköissä tarvitaan vuosittain 400 000 € Kaikilla kolmella kielellä tuotettavaan varhaiskasvatusmateriaalityöhön tulisi varata 300 000 € Saamenkielisen varhaiskasvatushenkilöstön täydennyskoulutukseen (erityisesti kielen oppimisen ja kulttuurin siirtämisen pedagogiset menetelmät) tarvitaan vuosittain 100 000 €

Esitysten yhteenveto on esitetty alla olevassa taulukossa.

⁷ Saamelaisyksikössä työskentelee 1 suunnittelija, joka on Saamelaiskäräjien työntekijä.

Esitysten yhteenveto	Henkilötyövuosi	Kustannusvaikutus (€v)
Saamenkieliset varhaiskasvatuspalvelut		2 500 000 / v
Kielipesätoiminta		1 700 000 / v
Uudet virat; varhaiskasvatusohjaajat	2 htv	120 000 €/ v
Uudet toimet; kieli- ja kulttuuriohjaajat	18 htv	630 000 €/ v
Ohjaus, neuvonta ja valvonta		50 000 €/ v
Kulttuurinmukainen toiminta		400 000 €/ v
Varhaiskasvatusmateriaalin kehittäminen		300 000 €/ v
Täydennyskoulutus		100 000 €/ v
Yhteensä	20 kpl	5 800 000 €/ v

Saamelaiskäräjät edellyttää, että esityksen vaikutukset saamelaisten kielellisiin ja kulttuurisiin oikeuksiin sekä Suomen kansainvälisten veloitteiden toteutumiseen arvioidaan asian jatkovalmistelussa yhdessä saamelaiskäräjien kanssa.

Puheenjohtaja Klemetti Näkkäläjärvi

Sosiaali- ja terveystieteiden johtaja Pia Ruotsala

(Lausunnosta päätti saamelaiskäräjien hallitus 22.4.2013)

LIITTEET:

Liite 1. Saamenkielisen päivähoiton ja kielipesätoiminnan tilanne Suomessa

Liite 1. Saamenkielisen varhaiskasvatuksen tilanne Suomessa**Saamenkielinen päivähoito**

Lasten päivähoitosta annettu laki (L 36/1973) edellyttää päivähoiton antamista lapsen äidinkielellä. Päivähoiton kieltä koskeva säännös koskee koko maata, mistä huolimatta saamenkielistä päivähoitoa on ollut vaikea saada aikaan kotiseutualueen ulkopuolella. Pohjoissaamenkielistä päivähoitoa järjestetään tällä hetkellä kotiseutualueen lisäksi eritasoisesti kolmessa kaupungissa, Helsingissä, Oulussa ja Rovaniemellä.

Saamelaisten kotiseutualueella pohjoissaamenkielistä päivähoitoa järjestetään omissa yksiköissä (5). Oulussa ja Rovaniemellä pohjoissaamenkielistä päivähoitoa järjestetään omissa päiväkotiryhmissä. Helsingissä päivähoitoa järjestetään yksilöllisiin hoitojärjestelyihin perustuen kevään 2013 ajan kolmessa eri päivähoitoyksikössä. Yksi lastenhoitaja jakaa työaikansa päiväkotia Laivakelossa Herttoniemen-rannassa ja ryhmäperhepäiväkotia Pirtissä, Lassilassa. Kuulosaaressa päiväkodissa on saamenkielinen lastenhoitaja oppisopimusopiskelija. 5.8.2013 alkaen perustetaan pohjoissaamenkielinen päivähoitoryhmä Ruoholahteen, päiväkotia Troolarin yhteyteen. Ryhmä toimii omissa erillisessä huoneistossa päiväkodin kanssa samassa pihapiirissä. Vuonna 2013 saamelaisten kotiseutualueella saamenkielisessä päivähoitossa on 84 lasta ja saamelaisten kotiseutualueen ulkopuolella saamenkielisessä päivähoitossa 19 lasta, yhteensä 103 lasta. Näissä varhaiskasvatyüksiköissä työskentelee 21-25 työntekijää kokoaikaisissa tai osa-aikaisissa työsuhteissa.

Saamenkielistä päivähoitoa ohjaavat kuntien varhaiskasvatusohjaajat. Heillä ei ole saamenkielisessä päivähoitossa ja kielipesätoiminnassa tarvittavaa saamen kieleen ja kulttuuriin liittyvää osaamista. Ainoastaan Utsjoen kunnassa ohjauksesta vastaa saamenkielinen varhaiskasvatusohjaaja.

Saamelaisten kielipesätoiminta

Saamelaisten kielipesätoiminta on käynnistynyt 1990-luvun lopulla ja sitä järjestetään nyt kolmessa saamelaisten kotiseutualueen kunnassa (Inari, Utsjoki ja Sodankylä) ja kaikilla kolmella saamen kielellä. Enontekiön kunnassa toimii pohjoissaamenkielinen kielikylypykerho. Vuonna 2013 toiminnassa ovat seuraavat kielipesät:

- Koltansaamen kielipesä, Ivalo. Järjestäjänä Inarin kunta.
- Koltansaamen kielipesä, Sevettijärvi. Järjestäjänä Saa'mi Nue'tt ry.
- Inarinsaamen kielipesä I, Inari. Järjestäjänä Anarâškielâ servi ry. Ostopalvelusopimus kielipesäpäivähoitosta Inarin kunnan kanssa.
- Inarinsaamen kielipesä II, Ivalo. Järjestäjänä Anarâškielâ servi ry. Ostopalvelusopimus kielipesäpäivähoitosta Inarin kunnan kanssa.
- Inarinsaamen kielipesä III, Inari. Järjestäjänä Anarâškielâ servi ry. Ostopalvelusopimus kielipesäpäivähoitosta Inarin kunnan kanssa.
- Pohjoissaamen kielipesä, Vuotso. Järjestäjänä Sodankylän kunta.
- Pohjoissaamen kielipesä, Karigasniemi. Järjestäjänä Utsjoen kunta.
- Pohjoissaamen kielipesä, Utsjoki. Järjestäjänä Utsjoen kunta.

Kielipesätoimintaa ohjaa joko kunta tai saamelaisyhdistys riippuen järjestämisvastuusta. Saamelaisten kielipesätoiminta on laajenemassa vuonna 2013 saamelaisten kotiseutualueen ulkopuolelle opetus- ja kulttuuriministeriön tukemana. Kielipesätoiminnan aloittaminen uutena toimintana vaatii erityisen vahvaa ohjausta ja koordinoitua. Vuonna 2013 kielipesätoiminnan piirissä on yhteensä 66 lasta. Kielipesissä työskentelee 16 työntekijää.

Lisätietoja saamenkielisistä varhaiskasvatuspalveluista:

sosiaali- ja terveystieteiden Pia Ruotsala,
010 839 3106, 040 726 2688, pia.ruotsala@samediggi.fi